

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. יש יד לצדקה.....1
- ב. יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר.....2
- ג. יש זימון לבית הכסא ... לבית המרחץ.....2
- ד. את"ל יש זימון יש יד או אין יד.....4
- ה. במנודה אני לך...לישנא דמשמתנא הוא.....5
- ו. נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו.....6
- ז. השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדוהו ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות ... ושרא לה לאלתר באפה.....6
- ח. וש"מ אין בין נידוי להפרה ולא כלום.....7
- ט. תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו.....8

דף ז.

א. יש יד לצדקה

המתפסים¹ בצדקה, הרי זה כמתפסים בנדר. כיצד, היה כסף של צדקה מונח לפניו ואמר על אחר הרי זה כזה, הרי זה צדקה. ואם רק אמר וזה אינו נחשב התפסה².

המפריש כסף³ ואמר הרי זה צדקה ואמר על אחר וזה, אף על פי שלא סיים דבריו לומר וזה גם כן צדקה גם השני צדקה, שזה נקרא ידות צדקה, ואומרים אנו ודאי⁴ היתה כוונתו לומר וזה צדקה.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רנח א

² ברכ"י ד מהרדב"ז דהוי דומיא דאומר ואני, בנזיר עובר לפניו, דבעינן התפסה תוך כדי דיבור, וגרע אומר ואני מאומר הריני, כמ"ש הרב משנה למלך פ"א דנזירות דין ו'. ע"ש ועיין בשו"ע ברכה.

³ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴ לשון הלבוש, ומשמע שפשיטא ליה דיש יד לצדקה, והט"ז שם א כתב ט שכיון שספיקא בגמ' ואיכא למימר "וזה" ר"ל זה יהיה להוצאה שלי, מספיק לחומרא. והוא לשיטתו שם רנח ח דבכל מידי דהוא ספק שא"א להתברר בשום פעם שאם נאמר יש יד לצדקה הוה כאלו אמר בפירוש וזה יהיה ג"כ צדקה ונמצא אפילו אם הוא אומר שכוונתו היתה שזה יהיה להוצאה שלי אינו נאמן בזה ודאי אזלינן לחומרא. עיין באר הגולה שם ב וז"ל ונפשטא באת"ל כדעת הרמב"ם, (שהרי דעת הרמב"ם כסברת הגאונים, דכל את"ל פשיטא, ובכל

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ואם היה רוצה לומר על כסף זה⁵ שיהיה לצדקה, והוציא בפיו על כסף אחר הרי זה טעות וגרע מידות ואינו כלום, ומה שנתכוין אליו בלבו י"א שלא הופרש ואינו חייב ליתנו לצדקה⁶. וי"א⁷ שחייב ליתנו, אולם אם חשב בלבו שלא יהיה צדקה עד שיוציאנו בפיו⁸, כיון שהוציא אחר בטעות שניהם אינם כלום לכו"ע.

ב. יש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר

האומר⁹ הרי זה הפקר וזה, הסתפקו בגמרא אם יד להפקר כמו לנדר או לא ולא הוכרע ספק זה, לפיכך השני הוי ספק הפקר, שספק לו באמירתו, אם רצה לומר הרי זה הפקר וגם זה הפקר, או שמא היה כוונתו לומר וזה יהיה כך וכך ולא הפקר אלא שלא סיים דיבורו, לכך לא אינו אלא ספק הפקר, ואין מוציאים אותו מרשות הבעלים¹⁰. ואם מודה שבלבו היה להפקירה אינו דומה להפקר בלב ובזה ודאי הוה הפקר שהרי הוציא בשפתיו ג"כ¹¹.

אבל אם אמר וזה כמו זה או שאמר וגם זה הרי התפיש השני בראשון, ולהפקר דין נדר יש לו והרי השני הפקר ודאי, כמו המתפיש גבי נדר.

ג. יש זימון לבית הכנסא ... לבית המרחץ

חיבורו תדיר קא [פסיק] ותני כאת"ל, והכא הרי אמרו בש"ס ואת"ל שיד לצדקה. וכ"כ מרן שם בכ"מ, ומהר"ש חיוון בתשובה (בשו"ת בני שמואל) סימן ל"ה, והרב פר"ח בהנהגותיו פ"ב דמתנות עניים) והרא"ש כ' שם בפסקיו כיון דלא נפשטא אזלינן לחומרא וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ושכן נראה דעת הרשב"א והקשה על זה מכמה גמרות והוכיח בראיות דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא. וכ"כ בברכ"י ג. וכ"כ בחי' הגרשוני רנט על הט"ז שם, ועיין פ"ת שם י שהבער תשובת חתם סופר סי' ר"מ שהאריך בפרט הוה דספק צדקה אי הוי ספק איסורא או ספק ממונא ומסיק כיון דרמב"ן ורשב"א ורא"ש פ"ק דנדרים ומרדכי בשם מהר"מ. והגמ"ר בשם א"ז מסכימים דספק צדקה ספיקא דאיסורא הוא והכי נקטינן ממילא מחשבינן לעני מוחזק מדכתיב צדק משלך ותן לו ודלא כהר"ן ונ"י נגד כל הני רבנותא. ועיין בערוך השולחן רנח סעיף ב' "יש מי שתיירן דוודאי כל ספק ממונא לקולא אף במילתא דאיסורא ורק בצדקה כיון שנדר בפיו וצריך לקיים מוצא שפתיך תשמור חולכין לחומרא [ק"נ ריש נדרים ע"ש] וכן נראה כמו דקיי"ל ספק נדרים להחמיר כמו כן ספק צדקה שהוציא בפיו בצדקה ג"כ נדר". ועיין קונטרס הספיקות כלל א אות ט

⁵ רמ"א שם

⁶ ט"ז שם ב

⁷ ש"ך שם ב שהרי החושב לתת צדקה י"א שחייב לקיים מחשבתו כמבואר ברמ"א שם יג שהעיקר כדעה זו

⁸ חי' חת"ס על הש"ך שם

⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ רעג יב

¹⁰ סמ"ע שם יב

¹¹ ערוך השולחן שם סעיף יד

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כבר התבאר במסכת ברכות דף כו. שבדירה או בית¹², כשאין עדיין חלוקת חדרי הבית כלל, ועדיין לא הרכיבו את מושב אסלת בית הכסא¹³, אין איסור לומר דברים שבקדושה גם על שטח שהוקצה בשירטוט או בפכה¹⁴, לצורך בית הכסא, אך מיד עם התחלת בניית קירות בית הכסא, נאסר כל אותו שטח לאמירת דברים שבקדושה מדרבנן. שהרי זה בזיון גדול לק"ש או לתפלה, ואפילו בדיעבד אם קרא והתפלל בתוכו לא יצא¹⁵. וי"א¹⁶ שחוזר על ק"ש ולא על תפילה שספק ברכות להקל, וכן אינו חוזר על ברכות ק"ש. והעיקר כדעה ראשונה.¹⁷

ואם כבר התקינו שם את אסלת מושב בית הכסא יש להתרחק ממנו ד' אמות, אבל אין צריך לסבב פניו.

מהנדס ששרטט את צורת הבנין, וקבע את מקום בית הכסא, יש שהסתפק¹⁸ אם נחשב כהזמנה, שאפשר שדוקא אם בעה"ב שרטט נחשב הזמנה, ומ"מ לאחר שקיבל הבעה"ב את התוכן והשרטוט, ודאי אסור כיון שמהנדס נחשב כשלוחו.

¹² שו"ע ונו"כ או"ח פג ב

¹³ אולם עיין באשי ישראל (פנ"ג הע' כד), בזמננו שבכל בית כסא מורכב אסלה, יש להסתפק אולי כ"ז שלא חיבר את האסלה אף שהצינורות קיימים אין מקום זה נחשב כמיוחד לבית הכסא. שהרי זה כשווי לארון דבעינן דיבור או מעשה ולא מחשבה בלבד כמבואר בבב"ל שם ד"ה הזמינו ועי' בהליכות שלמה (תפלה, פ"ב דבר הלכה סקל"ב) ובשערי אמונה (להגדרה"ק, פאה פ"א מ"א אות ו ד"ה נדרים ז ע"א) ובבה"ל סימן מב ס"ג (ד"ה סודר).

¹⁵ מ"ב שם ח ט

¹⁶ כף החיים שם ה שמכיון שיש מהראשונים (תר"י ברכות יז ע"ב מדה"ר ד"ה והזמנה והרא"ש (שם פ"ג סי' נז) שכ"ה דעת הר"ף משום דהוי ספיקא דרבנן ואולינן לקולא. ואולם הרמב"ם (ק"ש פ"ג ה"ג) והרא"ש (שם) פסקו לחומרא, וכדבריהם פסק השו"ע. והרא"ש כתב הטעם משום דרב חסדא אמר בגמ' (ברכות כו ע"א) שעומד אדם כנגד ביה"כ ומתפלל, ואוקמוה שם בביה"כ חדש, אלמא דרב כנגדו מותר ולא בתוכו, והיינו דאיפשטא האיבעיא דהזמנה לחומרא, והב"ח כתב דטעם הרמב"ם משום שבגמ' בנדרים אמרינן את"ל יש הזמנה לביה"כ וכו' והרמב"ם לשיטתו שפוסק תמיד כאת"ל שבגמ', וכ"כ בביאור הגר"א כאן. וכן דעת הרבה ראשונים לחומרא, ה"ה הבה"ג (הל' ברכות פ"ג), רבנו חננאל (ברכות כו ע"א), או"י (ח"א סי' קלד), האשכול (ח"א סי' ח'), הרוקח (סי' שכד) הרא"ה הריטב"א והנימוקי (ברכות שם), ופסקי ריא"ז (ברכות פ"ג ה"ד אות י). הסוברים שכיון שהאבעיא בגמ' אם הזמנה אוסרת בבית הכסא לא נפשטה, הולכים לקולא, לכן רק חוזר על ק"ש ולא על תפילה שספק ברכות להקל, וכן אינו חוזר על ברכות ק"ש. וכ"כ בספר אפיקי מגינים חידושים סק"ו, ובביאורים שם סק"ב כתב הטעם משום שאיסור הזמנה בביה"כ אינו אלא מדרבנן, וכל שאיסורו מדרבנן אינו חוזר רק על ק"ש ולא על תפילה ולא על ברכות ק"ש.

¹⁷ שהרי כך משמע שנקטו האחרונים מלבד ה"ז לענין צדקה דנקט' בהרמב"ם שכל את"ל פשיטתא הואין אומנם אפשר הכא יש מקום לחוש לסב"ל וצ"ע.

¹⁸ בלקט הקמח החדש ו

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ולאחרי שכבר השתמשו בביהכ"ס אפילו רק פעם אחת, שוב דין המקום כדין בית כסא לכל דבר וענין, ואף כשמחליפים את אסלת הישיבה, מכל מקום דין המקום בבית כסא ישן¹⁹.

דין הזמנה זו אינו אלא לבית הכסא, אך לא לענין בית מרחץ מקוה וכדומה²⁰ ואפילו לענין כלי שהזמינו לסיר לילה או לתינוק וכדומה²¹, וכל שכן שלא לענין חיתולים, טיטולים²², וניירות קינוח שהוכנו לצורך כך ועדיין נקיים הם²³. ולפיכך מרחץ חדש שלא רחצו בו מותר לקרות בו, ואין חשש מלהתפלל וללמוד ולברך במקום המיועד להיות מקוה ובית מרחץ כל זמן שאין משתמשים בו, ואם החליטו להשתמש בו בבית מרחץ, אפילו אחרי רחיצה אחת חלים על המקום ההוא כל דיני בית מרחץ.

ד. את"ל יש זימון יש יד או אין יד

היו לפנינו שני חדרים ואמר חדר זה יהיה לבית הכסא וגם זה, הרי שניהם אסורים לקרות בתוכם. אבל אם אמר על השני בתוך כדי דיבור²⁴, וחדר זה, ולא אמר וגם זה הרי השני ספק בגמ' אם הזמינו לכך אם לא, שמא רצונו היה לסיים וחדר זה יהיה לשימוש סתם, אלא שפסק או נמלך ולא סיים

¹⁹ מ"ב שם ו

²⁰ שו"ע ונו"כ פד א ומקורו מהגמ' בשבת י ע"ב שאמרו שהאיבעיא אי מהני הזמנה או לא הוא דוקא בביהכ"ס ולא בבית המרחץ, דשאני ביהכ"ס דמאז. אך בסוגייתנו מבואר להדיא שהאיבעיא היא גם בבית המרחץ. ובתוס' בנדרים כתבו בשם רש"י דלא גרסינן לה, וכ"כ בביתאור הגר"א סי' פד סק"א, וע"ע בתוס' בנדרים שם ובתוס' בשבת (שם ד"ה שאני) שיישבו הסתירה. אך בפתחי עולם (סק"ג) ובלקט הקמח (החדש סי' פד סק"א) ציינו לפסקי התוס' (שבת אות לב, ונדרים אות י) דמשמע שלדינא הזמנה אוסרת אף בבית המרחץ.

²¹ הו"א או"ח יז ת, נשמ"א פז א, וכ"כ בכף החיים (סימן פז סק"ד) שאין הזמנה אוסרת בגרף של רעי, אך מטעם אחר משום דלא גרע מגרף של מתכת שמותר אם הוא רחוק יפה, והוסיף דאף שי"א שגרף של רעי דינו כבית הכסא, והרי בבית הכסא כתב השו"ע בסימן פג (ס"ב) שאפילו ביהכ"ס חדש שעדיין לא השתמשו בו רק הזמן לכך אסור לקרות בתוכו, י"ל דדוקא לענין הרחקה עשו אותו כביהכ"ס אבל לא לענין לאסור אותו בהזמנה, והראיה שהרי גרף של רעי ממתכת ונקי אינו אוסר, וכי ביהכ"ס נקי מותר, אלא ודאי שאינו ממש כביהכ"ס, ועוד שגם בביהכ"ס עצמו שהזמינו יש מהראשונים שהתירו אף בתוכו, ודיינו אם נחמיר בביהכ"ס עצמו שדברו הראשונים ולא להוסיף עוד לענין גרף של רעי. אולם הביא שיש מי שנסתפק בזה.

²² אשי ישראל נג הע' כג

²³ ועיין בספר חסידים (סי' תתכג) 'כשלוקח אדם קנוח בידו לקנח עצמו למטה מן הצואה והנה רואה בעצמו שלא הוצרך לבהכ"ס והסיר מידו הקנוח ולא עשה לא גדולים ולא קטנים אעפ"כ לא יגע בספרים עד שירחץ ידיו, והביאו רע"א בהג' על השו"ע סי' ד סי"ח. ובכח"ח (סי' ד סקס"ז) ובדמשק אליעזר (מהר"א פאפו) העמידו דבריו כשאין הנייר נקי, אבל בדעת (סי' ד סעיף יח) משמע דמיירי אפילו בנייר נקי. ועיין בספר אהל משה (ר"מ ברלין) שהחמיר בניירות שהכינים לקינוח.

²⁴ אבל לאחר כדי דיבור ודאי שאינו נחשב הזמנה, אבל באופן שאמר 'וגם זה' נחשב הזמנה אף לאחר כדי דיבור. מקור חיים שם.

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

דבריו, ואפילו כשהוא אומר שהתכוין לבית הכסא, אעפ"כ אם אין יד לביה"כ לא יועיל מה שהתכוין, כיון שצריך להוציא בשפתיו, לפיכך אין קורין לכתחילה²⁵, ואם קרא יצא. וי"א²⁶ שאף לכתחילה קורים בו.

ואם הוא לפנינו ואומר שהתכוין רק לשימוש סתם, פשוט שהוא נאמן²⁷, ומטעם זה אם אינו בפנינו ואין אפשרות לברר יש להתיר²⁸.

דף ז:

ה. במנודה אני לך... לישנא דמשמתנא הוא

אמר מנודה²⁹ אני לך או משמתנא מינך, אם סיים דבריו ואמר שאני או שאיני אוכל לך, לא אמר כלום ומותר בכל, שמנודה הוא לשון שמתא, ואין לשון שמתא שייך לענין אכילה ואפילו יד אינו³⁰, ואם לא סיים דבריו אסור לו לעמוד עמו בד' אמותיו.

²⁵ דעת המחבר ורמב"ם וכתב בב"י שלמרות שהוא ספק בדרבנן היה לנו ללכת לקולא, מ"מ סובר הרמב"ם שאף בספיקא דרבנן יש להחמיר לכתחילה.

²⁶ פר"ח שם ב משנה אחרונה הערות סימן פג הערה עד וכ"כ בכללי ספק ספיקא (יו"ד סו"ס קי) שכן מבואר בתשובת הרשב"א (ח"א סי' תצ"ז). ובשו"ת בנין שלמה סי"ג הביא ראה לפר"ח מהשו"ע סימן עו ס"ז דמותר לקרוא ק"ש במקום שיש ספק מי רגלים, משום דהוי ספיקא דרבנן. ועי' משנ"ב סי' י (סקכ"ז) שדעת המג"א שאסור לעשות ספק איסור דרבנן לכתחילה, אולם מביא שם שהעולות תמיד חולק ע"ז וסובר שמותר אף לכתחילה, והרבה אחרונים הסכימו עמו. ובספר דעת נוטה (ת' רצא) נשאל הגר"ק לשיטת האחרונים דמקילין אף לכתחילה בספק דרבנן, מהא דסי' תפ"ט ס"ב בדין ספירת העומר, דכתב שם המחבר דהמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות, ופירש שם המשנ"ב דאף דמן הדין היה אפשר להקל לספור משתחשך אף קודם צה"כ, דבין השמשות הוא ספק לילה, ואולינן לקולא בספק דרבנן נוספירה בזה"ז לרוב הפוסקים היא דרבנן, מ"מ אינו נכון להכניס עצמו לספק לכתחילה, הרי דאין להקל לכתחילה אף בספק דרבנן. והשיב דמצוה יש לעשות בלי ספיקות. ובהע' שם ביאר דאף דלענין איסורא אמרינו דכיון דהוא ספק אזלינן לקולא, מ"מ לענין ספירת העומר דהוא ודאי חיוב, יש לו לקיימה באופן ודאי בלא ספיקות, ומציין שם לשדי חמוד (מערכת הס' כלל מג) שדן דאף דמהני ס"ס להתיר איסורים, מ"מ לא מהני ס"ס לפטור מחיוב מ"ע. וע"ע בשעה"צ סי' קס (סק"מט) שכתב שלכתחילה יש להחמיר אף בספיקא דרבנן כמו שמצינו שבדבר שיש לו מתירין אסור אף בספיקא דרבנן והיינו משום שאפשר לעשות בהיתר.

²⁷ מקור חיים להו"י

²⁸ מטעם ספק ספיקא, ספק שמא התכוין לתשמישא בעלמא, ואף אם התכוין לביה"כ שמא אין יד לבית הכסא ולא מהני מחשבתו.

²⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד ר"ג

³⁰ בש"ך ד שם הקשה צ"ע דהמחבר מוכח שטרא לבי תרי, דאי ס"ל דמנודה או משמתנא לאו לשון נדר הוא והיינו כסברת הרא"ש וטור ור"ן א"כ כ"ש אם לא סיים דבריו דמותר בכל ואי ס"ל דהוא לשון נדר א"כ בסיים דבריו שאני אוכל לך נמי אסור לאכול עמו ועיי"ש שהביא דעת הרמב"ם והראב"ד הרמב"ם ורבי"ר ירוחם כתב וז"ל מנודה אני לך או משמתנא ממך אפילו סיים ואמר שאני אוכל לך מותר ומ"מ אסור לישב בד' אמותיו אפי' אמר מנודה אני לך לחוד או משמתנא ממך לחוד כו' ויש ליישב בדוחק וצ"ע

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

אבל אם אמר נדינא ממך, וסיים בדבריו שאני או שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו, דלישנא דנדינא אינו לשון שמתא דוקא אלא גם כן לשון ריחוק כמו מרוחקני ממך. ואם לא סיים דבריו בשאיני או בשאני אוכל לך יש אומרים דלשונו גם כן משמע שמתא שאסור אפילו להנות ממנו כמנודה³¹, ויש אומרים שאינו כלום. ואין להקל³².

ו. נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו נדהו שלא בפניו

מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו

נידוהו בפניו³³ אין מתירין לו אלא בפניו, וטעמא אם יתירו לו שלא בפניו שמא לא ידע שהתירו לו, וגם אחרים שואלים לו אם התירו לו והוא אומר לא, וכשיראו שמקרבין אותו יבואו לזלזל בנידוי ולא יחוש עוד על נידוי חכמים, ולכן צריך להתירו בפניו שידע וגם יגיד לאחרים³⁴. ויש אומרים שאם התירו לו שלא בפניו הוי היתר בדיעבד דכולי האי לא גזרו.

י"א³⁵ שגם שלא בפניו אם יודעוהו מתירים לו כיון שאין חשד וי"א³⁶ שאין להתיר אלא בפניו.

ואם נידוהו שלא בפניו מתירין לו אפילו לכתחלה שלא בפניו, דליכא למיחש לשמא יבואו לזלזל בנידוי שכשיראו שמקרבין אותו יאמרו כמו שנידוהו שלא בפניו כך התירוהו שלא בפניו.

מזה נלמד שיכריז השמש שפלוגי נקי מהחרם ג"כ משום חשדא שמא לא ישמע אחד הפטור מהחרם³⁷.

ז. השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לא

נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם

מצויה שם עניות מצויה ועניות ... ושרא לה לאלתר

באפה

³¹ דנדינא ממך משמע מתנודד אני ומובדל ממך והוי טפי ממרוחקני ממך. ש"ך שם ו

³² ש"ך שם

³³ שו"ע שם שלד כט

³⁴ לבוש ט"ז שם יא

³⁵ הר"ן

³⁶ רא"ש בש"ך שם מו

³⁷ ט"ז שם יא

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

עון גדול³⁸ הוא הנושא שם שמים לבטלה, כמו שדרשו מדכתיב (שמות כ פסוק) לא תשא את שם ה' אלהיך לשווא וגו'. לפיכך אמרו השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא, או שנשבע בפניו לשקר, או שבירך ברכה שאינה צריכה, חייב לנדונו מפני שהוא עובר משום נושא השם לשוא, ואם לא נידהו הוא עצמו חייב נידוי ואינו בנידוי מאליו, אלא שראוי להתנדות³⁹ על שלא שם יראת אלהים לנגד עיניו להקפיד על זה, וכתיב (דברים ו פסוק יג) את ה' אלהיך תירא את ה' וגו', ובכלל יראתו הוא שלא יזכירו שם שמים לבטלה, לפיכך לא לבר שבועת שוא אסורה אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדים לבטלה אסור אף על פי שלא נשבע, שהרי הכתוב מצוה ואומר (דברים כח פסוק נח) ליראה את השם הנכבד והנורא הזה, ואם נידהו צריך להתירו מיד כדי שלא יכשלו אחרים בנידוי. שאינם יודעים שנידה את זה⁴⁰.

במה דברים⁴¹ אמורים כשהיה הנשבע הזה או המברך לבטלה מזיד, אבל אם היה שוגג ולא ידע שזה אסור, אסור לנדונו, שלא ענש הכתוב שוגג אלא מזהירו ומתרה בו שלא לשנות בכך.

כמיתה שנאמר כי מתו כל האנשים ותניא כל מקום בימינו שיש הרגילים בכך, הרי זה כאומר מותר ובכלל שוגגים הם⁴², ולכן נהגו שלא לנדות אולם המחמיר לנדונו ומתיר לו מיד תבא עליו ברכה.

ח. וש"מ אין בין נידוי להפרה ולא כלום

יכולין להתיר נידוי מיד⁴³, אפילו אם קבע זמן שאמר יהא בנידוי אם לא אעשה דבר פלוני, לזמן פלוני, יכולין להתירו לו מיד אף על גב שלא הגיע הזמן, ואף על גב שלגבי נדר אין יכול להתירו עד שיחול, גבי נידוי שהוא

³⁸ שו"ע ונו"כ שם לו

³⁹ פר"ח וב"י שם מרי"ו

⁴⁰ ש"ך שם נז, וא"ת יודיע נמצא כל העולם כל בנידוי שהרי למדו לשונם העוה ושבועה תמיד עכ"ל הרמב"ם עיי' בית יוסף. ולפ"ז אף שלא חזר מתירין מיד מיהו אם רואין שאין הדור פרוץ בהזכרת ש"ש לבטלה ובשבועה אין מתירין לו אא"כ חזר ומודיעם שהוא מנודה וכ"מ בראב"ד שהביא הרא"ש פרק א"מ דין י"ג. תפארת למשה שם.

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם לה

⁴² ח"י רע"א שם מתשו' רמ"א קלב ד

⁴³ שו"ע ונו"כ שם לא

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

מדברי קבלה הקילו⁴⁴. וי"א⁴⁵ שאין יכול להתיר אלא אם הגיע הזמן וכן עיקר.

ט. תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו

תלמיד⁴⁶ חכם שנידה לעצמו מתיר לעצמו, אף על גב שגדר אינו מתיר לעצמו, בנדריו דדברי קבלה הקילו, אפילו נדה על דעת פלוני ואפילו על דבר שחייב עליו נידוי. ויש מי שאומר שאם נדה עצמו על דבר שהיה חייב נידוי אינו יכול להתיר לעצמו, וצריך עשרה שיתירו לו⁴⁷, וי"א שאם היה דרך שבועה כגון שאומר אני נשבע להיות בנדוי אם אעשה דבר פלוני⁴⁸, אפילו תלמיד חכם אינו יכול להתיר לעצמו, אפילו בדבר שאינו חייב עליו נידוי, דבשבועה כתיב (במדבר ל פסוק) לא יחל דברו, הוא עצמו אינו מיחל אלא אחרים מוחליין.

נדו בית דין את תלמיד חכם על פי התורה, אין התרתו לעצמו כלום אליבא דכולי עלמא, דאי לא תימא הכי מה כח בית דין יפה. ולא אמרו כי אם תלמיד חכם שנידה לעצמו⁴⁹.

מי שאינו⁵⁰ תלמיד חכם שנידה לעצמו, יש מי שאומר שצריך עשרה שיתירו לו⁵¹. ומכל מקום אין חיוב לנהוג בו דין מנודה⁵².

⁴⁴ שהמנדה מתיר לעצמו כדלקמן כ"ב הרא"ש בתשובה והעמ"י וכב"י דאפי' נידוהו אחרים דינא הכי. ש"ך מז
⁴⁵ הט"ז שם יב והש"ך מז דבסימן רכ"ח סי"ז פסקו המחבר והעמ"י והב"ח דה"ה דהמנדה עצמו על תנאי שאין מתירין לו עד שיחול כמו נדר והוא דעת הרשב"א וכך לענין הלכה אף על פי שפסקו הב"י והב"ח כאן כהרא"ש ודלא כהמרדכי פרק האומנין הרי נראין הדברים דאישתמיטתהו דברי הרשב"א ועוד שהרי הם עצמם פסקו בס"י רכ"ח כהרשב"א הלכך אין מדבריהם הכרע והדרינן לכללא דיהיד ורבים הלכה כרבים דהרא"ש ה"ל יחידאי לגבי הרשב"א והמרדכי (והוא בריב"ש ס"ס רע"ב).

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם לג

⁴⁷ ש"ך שם נא אבל א"צ ששונים הלכות כמו מי שנידוהו בחלום דשאני התם דחמיר טפי שנידוהו מהשמים

⁴⁸ ט"ז שם יג וש"ך מט מהב"י

⁴⁹ ערך לחם שם

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם לד

⁵¹ אבל א"צ ששונים הלכות כמו מי שנידוהו בחלום דשאני התם דחמיר טפי שנידוהו מהשמים. ש"ך שם נא

⁵² ערך לחם שם